

Voorstel van resolutie

- van ....

houdende het Handvest voor Vlaanderen

Algemene toelichting

Door middel van dit voorstel van resolutie wil het Vlaams Parlement - in samenspraak met de Vlaamse Regering - duidelijk aangeven waar Vlaanderen voor staat, wat de grondslagen zijn van de organisatie van de Vlaamse instellingen en wat de belangrijkste beginselen zijn die Vlaanderen wil respecteren, nu en in de toekomst. Het respect en de verdediging van alle democratische verworvenheden en de uitdrukkelijke keuze voor de toepassing van het subsidiariteitsbeginsel staan daarbij voorop.

Het voorgestelde Handvest voor Vlaanderen is een overzicht van de belangrijkste beginselen van de organisatie en werking van de Vlaamse democratische rechtsstaat en van de grondrechten die in de Vlaamse samenleving gewaarborgd worden.

Voor eenieder die in Vlaanderen leeft, is het belangrijk dat in dit Handvest voor Vlaanderen beknopt en helder wordt aangegeven wat de hoofdzaken zijn wat betreft de inrichting van het staatsbestel en wat betreft de grondrechten en die momenteel verscholen liggen in een geheel van regelgeving.

De organisatiebeginselen zijn ontleend aan de Grondwet, de Bijzondere Wet tot hervorming van de instellingen en het Bijzonder Decreet over de Vlaamse instellingen. Niet alle bepalingen in verband met de Vlaamse instellingen werden overgenomen. Dit Handvest is beperkt tot de hoofdzaken wat de inrichting van het staatsbestel betreft.

De rechten en vrijheden die in dit Handvest voor Vlaanderen zijn opgenomen, zijn ontleend aan het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie en de Belgische Grondwet. Het is een belangrijk politiek signaal dat Vlaanderen aangeeft dat het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie het referentiekader is voor de bescherming van de grondrechten in de Vlaamse samenleving. Het Europees Handvest is een eigentijdse synthese die voor het eerst alle traditionele burgerrechten en politieke rechten, alsmede de economische en sociale rechten, in één enkele tekst bijeen brengt. Het Handvest wil een ruimte tot stand brengen van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid. Vlaanderen sluit zich aldus volledig bij deze doelstelling aan.

Alle voor Vlaanderen relevante bepalingen uit het Europees Handvest worden in dit Handvest voor Vlaanderen opgenomen en verder nog aangevuld met bepalingen uit de Belgische Grondwet wanneer dit nodig is omwille van de specifieke aard van de betrokken Grondwetsbepaling of omdat het Handvest geen vergelijkbare bepaling bevat.

Bij de selectie van de opgenomen grondrechten in het Handvest voor Vlaanderen werd een duidelijk criterium gehanteerd. Er wordt uitgegaan van de drie traditionele verplichtingen – respecteren, beschermen en bevorderen – die uit de grondrechten voortvloeien : de overheid moet de grondrechten zelf eerbiedigen (niet schenden), ze beschermen en doen respecteren door derden (de zgn. “horizontale werking”) en de effectieve verwezenlijking ervan bevorderen (de zgn. “positieve verplichtingen). Alleen wanneer de Vlaamse overheid over geen enkele bevoegdheid beschikt waardoor ze het grondrecht zou kunnen schenden, beschermen of bevorderen, werd het betrokken artikel uit het Handvest of de Grondwet niet opgenomen in de tekst van het Handvest voor Vlaanderen.

Aldus werden volgende artikelen uit het Europees Handvest niet opgenomen omdat Vlaanderen de betrokken grondrechten niet kan respecteren, beschermen en bevorderen :

- artikel 45, §2 : vrijheid van verkeer en van verblijf voor niet-Europeanen;
- artikel 19 : verbod op collectieve uitzetting en verbod op uitzetting naar landen die bepaalde mensenrechten niet respecteren;
- artikel 36 : toegang tot de diensten van algemeen economisch belang;
- artikel 39 : actief en passief kiesrecht bij de verkiezingen voor het Europees Parlement;
- artikel 46 : diplomatieke en consulaire bescherming.

De volgende artikelen uit de Belgische Grondwet werden evenmin opgenomen om dezelfde reden :

- artikel 8, eerste lid en tweede lid : staat van Belg;
- artikel 9 : naturalisatie;
- artikel 21, tweede lid : burgerlijk huwelijk moet voorafgaan aan de huwelijksinzegening.

Voor het overige staat de tekst van het Handvest voor Vlaanderen los van de precieze bevoegdheden waarover Vlaanderen beschikt of zal beschikken. Om die reden wordt bij het vastleggen van het formele legaliteitsbeginsel in verscheidene bepalingen geen optreden van “de wet” of “het decreet” vereist, maar wel van “de wetgevende macht”.

Het voorstel van Handvest voor Vlaanderen dat in dit voorstel van resolutie is opgenomen, vormt een belangrijk politiek engagement.

Maar bovenal vormt dit een basisdocument met daarin de grondslagen van het Vlaams politiek verband dat de ambitie heeft de basis te vormen voor een echte Grondwet, met de daaraan verbonden juridische gevolgen, eens Vlaanderen de grondwetgevende bevoegdheid verworven heeft.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- gelet op de voornoemde overwegingen en uitgangspunten;
- gelet op de besprekingen op basis van de inleidende nota en de toelichting van de Minister-president;
- stelt bijgevoegde tekst van “Handvest voor Vlaanderen” voor als basisdocument voor Vlaanderen.

Bijlage

HANDVEST VOOR VLAANDEREN

PREAMBULE

Vlaanderen heeft zich in een lang historisch proces en dankzij de inzet van verschillende generaties ontwikkeld tot een deelstaat van het Koninkrijk België en tot deel van de Europese Unie. Het is een democratische en sociale rechtsstaat die er naar streeft om eenieder die in Vlaanderen leeft een menswaardig bestaan aan te bieden.

Dit Handvest voor Vlaanderen heeft de ambitie om op een kwaliteitsvolle manier verdere invulling te geven aan de Vlaamse politieke zelfstandigheid.

Vlaanderen wil – voortbouwend op zijn traditie - een open en toekomstgerichte samenleving zijn, zodat iedere persoon zich volwaardig kan ontplooiën en integreren in de maatschappij. Vrijheid, gelijkheid, rechtvaardigheid, verdraagzaamheid, verantwoordelijkheid en solidariteit vormen de grondslagen van de Vlaamse samenleving. Met het oog op de betrokkenheid van eenieder bij de Vlaamse overheid is het nodig om de democratische principes en de maatschappelijke basiswaarden duidelijk aan te geven .

Het Handvest voor Vlaanderen is een overzicht van de belangrijkste beginselen van de organisatie en werking van de Vlaamse democratische rechtsstaat. Deze beginselen bepalen waar Vlaanderen voor staat, welke de rechten en vrijheden zijn die in de Vlaamse samenleving gewaarborgd worden.

De organisatiebeginselen en grondrechten die de Vlaamse samenleving kenmerken, zijn afkomstig van diverse bepalingen uitgaande van de Vlaamse, Belgische en Europese overheden en die Vlaanderen binden.

Het Handvest voor Vlaanderen vormt het overzicht van deze organisatiebeginselen en grondrechten.

Dit Handvest is een niet-tijdsgebonden tekst die de achtergrond weergeeft waartegen het streven naar een zelfstandig Vlaanderen, in Belgische en Europese context, zich afspeelt en dit met toepassing van het subsidiariteitsbeginsel.

Door de globalisering in bijna alle sectoren van het maatschappelijk leven en de internationale en vooral Europese integratie is de absolute soevereiniteit een fictie geworden. De besluitvorming, de beleidsbevoegdheid is niet langer het monopolie van één overheid, maar wordt gedeeld door overheden op verschillende niveaus, die onderling met elkaar verbonden zijn. Ook de interne rechtsorde is grondig geïnternationaliseerd, inzonderheid op het gebied van grondrechten, een essentieel onderdeel van dit Handvest voor Vlaanderen.

Vlaanderen wil expliciet in herinnering brengen wat de waarden en beginselen zijn waarop de Vlaamse institutionele en politieke organisatie is gefundeerd. Het hierbij voorgestelde Handvest schetst, als basisdocument, het kader waarbinnen de zelfstandigheid van Vlaanderen vorm krijgt.

Het Handvest voor Vlaanderen stelt de volgende grondslagen voorop voor het functioneren van Vlaanderen als zelfstandige politieke entiteit.

Vlaanderen heeft als politieke gemeenschap een duidelijk afgebakend grondgebied. Er is een sterke band tussen Vlaanderen en Brussel, de Vlaamse hoofdstad.

De rechten en vrijheden die in dit Handvest voor Vlaanderen zijn opgenomen, zijn ontleend aan het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie en de Belgische Grondwet. Het Handvest voor Vlaanderen vertrekt van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie omdat dit de meest recente synthese is van de gemeenschappelijke waarden van de lidstaten van de Europese Unie. Ook door het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen is reeds gewezen op het belang van het Europees Handvest dat de rechten die ervan deel uitmaken, op het hoogste niveau van de gemeenschappelijke waarden van de lidstaten heeft geplaatst.

Het is een eigentijdse synthese die voor het eerst alle traditionele burgerrechten en politieke rechten, alsmede de economische en sociale rechten, in één enkele tekst bijeen brengt. Het Handvest wil een ruimte tot stand brengen van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid.

Vlaanderen sluit zich aldus volledig bij deze doelstelling aan.

Alle voor Vlaanderen relevante bepalingen uit het Handvest worden in het Handvest voor Vlaanderen opgenomen en verder nog aangevuld met bepalingen uit de Belgische Grondwet wanneer dit nodig is omwille van de specifieke aard van de betrokken Grondwetsbepaling of omdat het Europees Handvest geen vergelijkbare bepaling bevat.

Vlaanderen bevestigt zijn gehechtheid aan de beginselen van de rechtsstaat en de parlementaire democratie. De Vlaamse politieke instellingen – het Vlaams Parlement en de Vlaamse regering – worden op die wijze georganiseerd en hun werking zo geregeld dat de parlementaire, pluralistische democratie wordt gewaarborgd. Het beginsel van de scheiding

der machten (wetgevende, uitvoerende, rechterlijke macht) en het representatief systeem zijn fundamentele beginselen van het Vlaams staatsbestel.

Het kiesstelsel wordt zorgvuldig geregeld en op een wijze dat de proportionaliteit in de vertegenwoordiging wordt geëerbiedigd. De beginselen die van toepassing zijn op de Vlaamse politieke instellingen en die verspreid liggen over regelgevende teksten afkomstig van verschillende overheden, worden in het Vlaams Handvest opgenomen.

Aldus wordt in dit Handvest voor Vlaanderen, zonder als zodanig rechtsregels uit te vaardigen, het geheel van rechtsregels bijeen gebracht die ten grondslag liggen aan de inrichting van het politiek-juridisch verband en aan de verhouding tussen het individu en de overheid.

Vlaanderen bevestigt en verankert daardoor niet alleen zijn politieke zelfstandigheid maar brengt vooral de maatschappelijke basiswaarden in herinnering aan de hand waarvan het de hem toekomende verantwoordelijkheden en bevoegdheden moet opnemen.

Daarom wordt in bijgaande tekst een belangrijk politiek engagement vooropgesteld, dat de aanzet vormt voor een Grondwet voor Vlaanderen in het kader van de grondwetgevende bevoegdheid die Vlaanderen dient te verwerven.

TITEL I: VLAANDEREN, DEELSTAAT VAN BELGIË

1 (artikelen 1, 2 en 3 GW)

Vlaanderen is een deelstaat van de federale Staat België en maakt deel uit van de Europese Unie.

2 (volgt impliciet uit een analoge toepassing van de artikelen 33 en 34 GW)

Vlaanderen is een op vrijheid gerichte democratische en sociale rechtsstaat.

Vlaanderen is gebonden door de federale Grondwet en het voor Vlaanderen bindende internationale en Europese recht.

3 (artikelen 4, 5, 127 en 128 GW)

Vlaanderen oefent de hem toekomende bevoegdheden als Vlaamse Gemeenschap en Vlaams Gewest uit in het Nederlandse taalgebied, bestaande uit de provincies Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant en West-Vlaanderen, en tevens, als Vlaamse Gemeenschap, voor de instellingen in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad die uitsluitend behoren tot de Vlaamse Gemeenschap.

4 (artikelen 3, 4, 5, 6 van decreet van 7 november 1990 houdende vaststelling van het wapen, de vlag, het volkslied en de feestdag van de Vlaamse Gemeenschap)

- a. Vlaanderen heeft als wapen in goud een leeuw van sabel, geklauwd en getongd van keel.
- b. De vlag van Vlaanderen is geel met een zwarte leeuw, rood geklauwd en getongd.
- c. Het volkslied van Vlaanderen bestaat uit de eerste twee strofen van “De Vlaamse Leeuw”.
- d. De Vlaamse feestdag is 11 juli.

5 (decreet van 6 maart 1984 betreffende de keuze van Brussel tot hoofdstad van de Vlaamse Gemeenschap)

De stad Brussel is de hoofdstad van Vlaanderen.

TITEL II: DE RECHTEN EN VRIJHEDEN

6 (artikel 1 Handvest 7 december 2000 van de grondrechten van de Europese Unie, voortaan Handvest)

De menselijke waardigheid is onschendbaar. Zij moet worden geëerbiedigd en beschermd.

7 (artikel 2, §1 Handvest)

Eenieder heeft recht op leven.

8 (artikel 3 Handvest en nieuw artikel 22bis, eerste lid GW)

a. Eenieder heeft recht op lichamelijke en geestelijke integriteit.

In het bijzonder heeft elk kind recht op eerbiediging van zijn morele, lichamelijke, geestelijke en seksuele integriteit. De wetgevende macht waarborgt de bescherming van dat recht.

b. In het kader van de geneeskunde en de biologie moeten met name in acht worden genomen:

- a) de vrije en geïnformeerde toestemming van de betrokkene, volgens de door de wetgevende macht bepaalde regels;
- b) het verbod van eugenetische praktijken, met name die welke selectie van personen tot doel hebben;

- c) het verbod om het menselijk lichaam en bestanddelen daarvan als zodanig als bron van financieel voordeel aan te wenden;
- d) het verbod van het reproductief kloneren van mensen

9 (artikel 4 Handvest)

Niemand mag worden onderworpen aan foltering en aan onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen.

10 (artikel 5 Handvest)

- a. Niemand mag in slavernij of in dienstbaarheid worden gehouden.
- b. Niemand mag gedwongen worden dwangarbeid of verplichte arbeid te verrichten.
- c. Mensenhandel is verboden.

11 (artikel 6 Handvest)

Eenieder heeft recht op vrijheid en veiligheid van zijn persoon.

12 (artikel 48 Handvest, in samenhang met artikel 12 GW)

Niemand kan worden vervolgd dan in de door de wetgevende macht bepaalde gevallen en in de vorm die zij voorschrijft.

Behalve bij ontdekking op heterdaad kan niemand worden aangehouden dan krachtens een met redenen omkleed bevel van de rechter, dat moet worden betekend bij de aanhouding of uiterlijk binnen vierentwintig uren.

Eenieder tegen wie een vervolging is ingesteld, wordt voor onschuldig gehouden totdat zijn schuld in rechte is komen vast te staan.

Aan eenieder tegen wie een vervolging is ingesteld, wordt de eerbiediging van de rechten van de verdediging gegarandeerd.

13 (artikel 49 Handvest, in samenhang met de artikelen 14, 14bis, 17 en 18 GW)

Geen straf kan worden ingevoerd of toegepast dan krachtens een beslissing van de wetgevende macht.

Niemand mag worden veroordeeld wegens een handelen of nalaten dat geen strafbaar feit uitmaakt naar geldend recht ten tijde van het handelen of nalaten. Geen zwaardere straf mag worden opgelegd dan die welke ten tijde van het begaan van het strafbare feit van toepassing was. Indien na het begaan van het strafbare feit in een lichtere straf wordt voorzien, is die van toepassing.

Het voorgaande staat niet de berechting en bestraffing in de weg van iemand die schuldig is aan een handelen of nalaten dat ten tijde van het handelen of nalaten een misdrijf was volgens de door de volkerengemeenschap erkende algemene beginselen.

De zwaarte van de straf mag niet onevenredig zijn aan het strafbare feit.

De in 9 bedoelde straffen en in het bijzonder de doodstraf, de straf van verbeurdverklaring der goederen en de burgerlijke dood kunnen niet worden ingevoerd.

14 (artikel 47 Handvest, in samenhang met artikel 13, artikel 146 en artikel 161 GW)

Eenieder wiens door het recht van Vlaanderen gewaarborgde rechten en vrijheden zijn geschonden, heeft recht op een doeltreffende voorziening in rechte, met inachtneming van de in dit hiernavolgende voorwaarden.

Eenieder heeft recht op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, door een onafhankelijk en onpartijdig gerecht dat vooraf door de wetgevende macht is ingesteld. Eenieder heeft de mogelijkheid zich te laten adviseren, verdedigen en vertegenwoordigen.

Rechtsbijstand wordt verleend aan degenen die niet over toereikende financiële middelen beschikken, voor zover die bijstand noodzakelijk is om de daadwerkelijke toegang tot de rechter te waarborgen.

15 (artikel 50 Handvest)

Niemand wordt opnieuw berecht of gestraft in een strafrechtelijke procedure voor een strafbaar feit waarvoor hij reeds onherroepelijk is vrijgesproken of veroordeeld.

16 (artikel 7 en 8 Handvest, in samenhang met de artikelen 15, 22 en 29 GW)

a. Eenieder heeft recht op eerbiediging van zijn privé-leven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn communicatie.

b. De woning is onschendbaar; geen huiszoeking kan plaatshebben dan in de rechtens bepaalde gevallen.

c. Eenieder heeft recht op bescherming van zijn persoonsgegevens.

Deze gegevens moeten eerlijk worden verwerkt, voor bepaalde doeleinden en met toestemming van de betrokkene of op basis van een andere gerechtvaardigde grondslag waarin de wetgevende macht voorziet.

Eenieder heeft recht op toegang tot de over hem verzamelde gegevens en op rectificatie daarvan.

Een onafhankelijke autoriteit ziet erop toe dat deze regels worden nageleefd.

17 (artikel 9 Handvest)

Het recht te huwen en het recht een gezin te stichten worden gewaarborgd volgens het geldend recht dat de uitoefening van deze rechten beheerst.

18 (artikel 10 Handvest, in samenhang met artikel 19, 20 en 21, eerste lid GW)

a. Eenieder heeft recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst, behoudens bestraffing van de misdrijven die ter gelegenheid van het gebruikmaken van die vrijheden worden gepleegd. Dit recht omvat tevens de vrijheid om van godsdienst of overtuiging te veranderen, alsmede de vrijheid hetzij alleen, hetzij met anderen, zowel in het openbaar als privé, zijn godsdienst te belijden of overtuiging tot uitdrukking te brengen in erediensten, in onderricht, in praktische toepassing ervan en in het onderhouden van geboden en voorschriften.

Het recht op dienstweigering op grond van gewetensbezwaren wordt erkend volgens het geldend recht dat de uitoefening van dit recht beheerst.

b. Niemand kan worden gedwongen op enigerlei wijze deel te nemen aan handelingen en aan plechtigheden van een eredienst of de rustdagen ervan te onderhouden.

c. De overheid heeft niet het recht zich te bemoeien met de benoeming of de installatie der bedienaren van enige eredienst of hen te verbieden briefwisseling te houden met hun overheid en de akten van deze overheid openbaar te maken, onverminderd, in laatstgenoemd geval, de gewone aansprakelijkheid inzake drukpers en openbaarmaking.

19 (artikel 11 Handvest, in samenhang met de artikelen 19 en 25 GW)

a. Eenieder heeft recht op vrijheid van meningsuiting, behoudens bestraffing van de misdrijven die ter gelegenheid van het gebruikmaken van die vrijheden worden gepleegd. Dit recht omvat de vrijheid een mening te hebben en de vrijheid kennis te nemen en te geven van informatie of ideeën, zonder inmenging van enig openbaar gezag en ongeacht grenzen.

b. De vrijheid en de pluriformiteit van de media worden geëerbiedigd, behoudens bestraffing van de misdrijven die ter gelegenheid van het gebruikmaken van die vrijheden worden gepleegd.

c. De drukpers is vrij; de censuur kan nooit worden ingevoerd; geen borgstelling kan worden geëist van de schrijvers, uitgevers of drukkers.

Wanneer de schrijver bekend is en zijn woonplaats in België heeft, kan de uitgever, de drukker of de verspreider niet worden vervolgd.

20 (artikel 12 Handvest, in samenhang met de artikelen 19, 26 en 27 GW)

- a. Eenieder heeft op alle niveaus, met name op politiek, vakverenigings- en maatschappelijk gebied, het recht op vrijheid van vreedzame vergadering en op vrijheid van vereniging, mits hij zich gedraagt naar de voorschriften van de wetgevende macht die het uitoefenen van dit recht kunnen regelen zonder het echter aan een voorafgaand verlot te onderwerpen. Deze bepaling is niet van toepassing op bijeenkomsten in de open lucht, die ten volle aan de politiewetten onderworpen blijven.
- b. De vrijheid van vereniging omvat mede eenieders recht, ter bescherming van zijn belangen samen met anderen vakverenigingen op te richten of zich daarbij aan te sluiten.
- c. Politieke partijen dragen bij tot de uiting van de politieke wil van de burgers.

21 (artikel 13 Handvest)

De kunsten en het wetenschappelijk onderzoek zijn vrij. De academische vrijheid wordt geëerbiedigd.

22 (artikel 24 GW, in samenhang met artikel 14, §1 Handvest)

a. Het onderwijs is vrij; elke preventieve maatregel is verboden; de bestraffing van de misdrijven wordt alleen door de wetgevende macht geregeld.

De keuzevrijheid van de ouders is gewaarborgd.

De Vlaamse Gemeenschap richt neutraal onderwijs in. De neutraliteit houdt onder meer in, de eerbied voor de filosofische, ideologische of godsdienstige opvattingen van de ouders en de leerlingen.

De scholen ingericht door openbare besturen bieden, tot het einde van de leerplicht, de keuze aan tussen onderricht in een der erkende godsdiensten en de niet-confessionele zedenleer.

b. Zo Vlaanderen als inrichtende macht bevoegdheden wil opdragen aan een of meer autonome organen, kan dit slechts bij decreet, aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen.

c. Ieder heeft recht op onderwijs, met eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden. De toegang tot het onderwijs is kosteloos tot het einde van de leerplicht.

Alle leerlingen die leerplichtig zijn, hebben ten laste van de gemeenschap recht op een morele of religieuze opvoeding.

d. Alle leerlingen of studenten, ouders, personeelsleden en onderwijsinstellingen zijn gelijk voor het recht. Het recht houdt rekening met objectieve verschillen, waaronder de eigen karakteristieken van iedere inrichtende macht, die een aangepaste behandeling verantwoordt.

e. De inrichting, erkenning of subsidiëring van het onderwijs door Vlaanderen wordt geregeld door de wetgevende macht.

f. Eenieder heeft recht op toegang tot beroepsopleiding en bijscholing.

23 (artikel 23, lid 1 en 2 GW)

Ieder heeft het recht een menswaardig leven te leiden.

Daartoe waarborgt de wetgevende macht, rekening houdend met de overeenkomstige plichten, de economische, sociale en culturele rechten, waarvan zij de voorwaarden voor de uitoefening bepaalt.

24 (artikel 15 en artikel 31 Handvest, in samenhang artikel 23, derde lid, 1°, eerste deel GW)

a. Eenieder heeft het recht te werken en een vrijelijk gekozen of aanvaard beroep uit te oefenen onder billijke, gezonde, veilige en waardige arbeidsvoorwaarden en tegen een billijke vergoeding in het raam van een algemeen werkgelegenheidsbeleid dat onder meer gericht is op het waarborgen van een zo hoog en stabiel mogelijk werkgelegenheidspeil.

b. Iedere burger van de Europese Unie is vrij werk te zoeken, te werken, zich te vestigen en diensten te verrichten. Onderdanen van derde landen die het toegestaan is op het grondgebied van de lidstaten te werken, hebben recht op arbeidsvoorwaarden die gelijkwaardig zijn aan die welke de burgers van de Europese Unie genieten.

c. Iedere werknemer heeft recht op een beperking van de maximumarbeidsduur en op dagelijkse en wekelijkse rusttijden, alsmede op een jaarlijkse vakantie met behoud van loon.

25 (artikel 27 Handvest)

Werknemers en hun vertegenwoordigers moeten in de gevallen en onder de voorwaarden waarin het geldende recht voorziet, de zekerheid hebben, dat zij op passende niveaus tijdig worden geïnformeerd en geraadpleegd.

26 (artikel 28 Handvest)

Werkgevers en werknemers of hun respectieve organisaties hebben overeenkomstig het geldende recht, het recht op passende niveaus collectief te onderhandelen en collectieve arbeidsovereenkomsten te sluiten, alsmede, in geval van belangenconflicten, collectieve actie te ondernemen ter verdediging van hun belangen, met inbegrip van staking.

27 (artikel 29 Handvest)

Eenieder heeft recht op toegang tot kosteloze arbeidsbemiddeling.

28 (artikel 30 Handvest)

Iedere werknemer heeft overeenkomstig het geldende recht het recht op bescherming tegen iedere vorm van kennelijk onredelijk ontslag.

29 (artikel 32 Handvest)

Kinderarbeid is verboden. De minimumleeftijd voor toelating tot het arbeidsproces mag niet lager zijn dan de leeftijd waarop de leerplicht ophoudt, onverminderd voor jongeren gunstiger regels en behoudens beperkte afwijkingen.

Werkende jongeren hebben het recht op arbeidsvoorwaarden die aangepast zijn aan hun leeftijd en zij moeten worden beschermd tegen economische uitbuiting en tegen arbeid die hun veiligheid, hun gezondheid of hun lichamelijke, geestelijke, morele of maatschappelijke ontwikkeling kan schaden, dan wel hun opvoeding in gevaar kan brengen.

30 (artikel 33 Handvest)

a. Het gezin geniet bescherming op juridisch, economisch en sociaal vlak.

b. Teneinde beroeps- en gezinsleven te kunnen combineren, heeft eenieder het recht op bescherming tegen ontslag om een reden die verband houdt met moederschap, alsmede het recht op bepaald moederschapsverlof en recht op ouderschapsverlof na de geboorte of adoptie van een kind.

31 (artikel 34, §1 en §2 Handvest, in samenhang met artikel 23, derde lid, 2° GW en artikel 47, derde lid Handvest)

a. De overheid erkent en eerbiedigt onder de door het recht gestelde voorwaarden het recht toegang tot socialezekerheidsvoorzieningen en sociale diensten die bescherming bieden in omstandigheden zoals moederschap, ziekte, arbeidsongevallen, afhankelijkheid of ouderdom, alsmede bij verlies van arbeid.

b. Eenieder die legaal in de Europese Unie verblijft en zich daar legaal verplaatst, heeft in Vlaanderen recht op socialezekerheidsvoorzieningen en sociale voordelen overeenkomstig het geldend recht.

32 (artikel 23, derde lid, 2° GW en artikel 47, derde lid Handvest)

De overheid waarborgt het recht op juridische bijstand.

33 (artikel 35 Handvest, in samenhang met artikel 23, derde lid, 2° GW)

Eenieder heeft recht op toegang tot preventieve gezondheidszorg en op medische verzorging onder de door het recht bepaalde voorwaarden. Bij de bepaling en de uitvoering van het beleid en het optreden van de overheid wordt een hoog niveau van bescherming van de menselijke gezondheid verzekerd.

34 (artikel 34, §3 Handvest, in samenhang met artikel 23, derde lid, 3° GW)

Om sociale uitsluiting en armoede te bestrijden, erkent en eerbiedigt de overheid het recht op sociale bijstand en op bijstand voor huisvesting, teneinde eenieder die niet over voldoende middelen beschikt, onder de door het recht bepaalde voorwaarden een waardig bestaan te verzekeren.

35 (artikel 37 Handvest, in samenhang met artikel 23, derde lid, 4° GW en artikel 7bis GW)

Een hoog niveau van milieubescherming en verbetering van de kwaliteit van het milieu moeten worden geïntegreerd in het beleid van de overheid en worden gewaarborgd overeenkomstig het beginsel van duurzame ontwikkeling.

36 (artikel 38 Handvest)

In het beleid van de overheid wordt zorg gedragen voor een hoog niveau van consumentenbescherming.

37 (artikel 23, derde lid, 5° GW)

Eenieder heeft het recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing.

38 (artikel 16 Handvest)

De vrijheid van ondernemerschap wordt erkend overeenkomstig het geldende recht.

39 (artikel 17 Handvest, in samenhang met artikel 16 GW)

a. Eenieder heeft het recht de goederen die hij rechtmatig heeft verkregen in eigendom te bezitten, te gebruiken, erover te beschikken en te vermaken. Niemand mag zijn eigendom worden ontnomen, behalve in het algemeen belang in de gevallen en onder de voorwaarden waarin de wetgevende macht heeft voorzien en mits het verlies voorafgaand op billijke wijze wordt vergoed. Het gebruik van de goederen kan rechtens worden geregeld voor zover het algemeen belang dit vereist.

b. Intellectuele eigendom is beschermd.

40 (artikel 18 Handvest)

Het recht op asiel is gegarandeerd met inachtneming van de voorschriften van het Verdrag van Genève van 28 juli 1951 en het Protocol van 31 januari 1967 betreffende de status van vluchtelingen, en overeenkomstig het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.

41 (artikel 40 Handvest, in samenhang met artikel 8, derde en vierde lid GW)

De wetgevende macht kan het stemrecht regelen van de burgers van de Europese Unie die niet de Belgische nationaliteit hebben, overeenkomstig de internationale en supranationale verplichtingen. In het bijzonder heeft iedere burger van de Europese Unie actief en passief kiesrecht bij de gemeenteraadsverkiezingen onder dezelfde voorwaarden als de Belgische onderdanen.

Het stemrecht kan door de wetgevende macht worden uitgebreid tot de in Vlaanderen verblijvende niet-Europese Unie onderdanen, onder de voorwaarden en op de wijze door haar bepaald.

42 (artikel 20 Handvest, in samenhang met artikel 10 eerste en tweede lid GW en vaste rechtspraak van het Hof van Justitie)

Er is in Vlaanderen geen onderscheid van standen.

Eenieder is gelijk voor de regelgeving en het bestuur van de overheid.

Alleen de Belgen zijn benoembaar tot de burgerlijke en militaire bedieningen die rechtstreekse of onrechtstreekse deelneming aan de uitoefening van openbaar gezag inhouden en werkzaamheden omvatten die de algemene belangen van de staat of van andere openbare lichamen beschermen.

43 (artikel 21 Handvest, in samenhang met artikel 11 GW)

a. Iedere discriminatie, met name op grond van geslacht, ras, kleur, etnische of sociale afkomst, genetische kenmerken, taal, godsdienst of overtuiging, politieke of andere denkbeelden, het behoren tot een nationale, ideologische of filosofische minderheid, vermogen, geboorte, een handicap, leeftijd of seksuele gerichtheid, is verboden.

b. Binnen de werkingssfeer van het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie en onverminderd de bijzondere bepalingen ervan, is iedere discriminatie op grond van nationaliteit verboden.

44 (artikel 22 Handvest)

Vlaanderen eerbiedigt de verscheidenheid van cultuur, godsdienst en taal.

45 (artikel 23 Handvest, in samenhang met de artikelen 10, derde lid en 11bis GW)

a. De overheid waarborgt de gelijkheid van vrouwen en mannen op alle gebieden, met inbegrip van werkgelegenheid, beroep en beloning, en bevordert meer bepaald hun gelijke toegang tot de door verkiezing verkregen mandaten en de openbare mandaten.

De Vlaamse Regering telt personen van verschillend geslacht.

De wetgevende macht organiseert de aanwezigheid van personen van verschillend geslacht binnen de bestendige deputaties van de provincieraden, de colleges van burgemeester en schepenen, de raden voor maatschappelijk welzijn, de vaste bureaus van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn en in de uitvoerende organen van elk ander interprovinciaal, intercommunaal of binnengemeentelijk territoriaal orgaan.

Het voorgaande lid is niet toepasselijk wanneer de rechtstreekse verkiezing wordt georganiseerd van de bestendig afgevaardigden van de provincieraden, van de schepenen, van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn, van de leden van het vast bureau van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn of van de leden van de uitvoerende organen van elk ander interprovinciaal, intercommunaal of binnengemeentelijk territoriaal orgaan.

b. Het beginsel van gelijkheid belet niet dat maatregelen worden gehandhaafd of genomen waarbij specifieke voordelen worden ingesteld ten gunste van het ondervertegenwoordigde geslacht.

46 (artikel 24 Handvest, in samenhang met het nieuwe artikel 22bis, tweede, derde en vierde lid GW)

a. Kinderen hebben recht op de bescherming en de zorg die nodig zijn voor hun welzijn. Zij mogen vrijelijk hun mening uiten. Aan hun mening in hen betreffende aangelegenheden, wordt in overeenstemming met hun leeftijd, rijpheid passend belang gehecht.

b. Bij alle handelingen in verband met kinderen, ongeacht of deze worden verricht door overheidsinstanties of particuliere instellingen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.

c. Ieder kind heeft het recht, regelmatig persoonlijke betrekkingen en rechtstreekse contacten met zijn beide ouders te onderhouden, tenzij dit tegen zijn belangen indruist.

d. Elk kind heeft recht op maatregelen en diensten die zijn ontwikkeling bevorderen.

47 (artikel 25 Handvest)

Het recht van ouderen om een waardig en zelfstandig leven te leiden en om aan het maatschappelijke en culturele leven deel te nemen, wordt erkend en geëerbiedigd.

48 (artikel 26 Handvest)

Het recht van personen met een handicap op maatregelen die beogen hun zelfstandigheid, hun maatschappelijke en beroepsintegratie en hun deelname aan het gemeenschapsleven te bewerkstelligen, wordt erkend en geëerbiedigd.

49 (artikel 41 Handvest)

a. Eenieder heeft er recht op dat zijn zaken onpartijdig, billijk en binnen een redelijke termijn door de instellingen, organen en instanties van de Vlaamse overheid worden behandeld.

b. Dit recht behelst met name:

- het recht van eenieder te worden gehoord voordat jegens hem een voor hem nadelige individuele maatregel wordt genomen;
- het recht van eenieder om inzage te krijgen in het hem betreffende dossier, met inachtneming van het gerechtvaardigde belang van de vertrouwelijkheid en het beroeps- en het zakengeheim;
- de plicht van de betrokken diensten, hun beslissingen met redenen te omkleden.

c. Eenieder heeft recht op vergoeding door de overheid van de schade die door haar instellingen of door haar personeelsleden in de uitoefening van hun functies is veroorzaakt.

d. Eenieder kan zich in het Nederlands tot de overheid richten en moet ook in die taal antwoord krijgen.

50 (artikel 32 GW, in samenhang met artikel 42 Handvest)

Ieder heeft het recht om elk bestuursdocument te raadplegen en er een afschrift van te krijgen, behoudens in de gevallen en onder de voorwaarden bepaald door de wetgevende macht.

51 (artikel 28 GW; zie ook artikel 44 Handvest)

Onverminderd het bepaalde onder 83, heeft ieder heeft het recht verzoekschriften, door een of meer personen ondertekend, bij de openbare overheden in te dienen.

Alleen de gestelde overheden hebben het recht verzoekschriften in gemeenschappelijke naam in te dienen.

52 (decreet ombudsdienst 7 juli 1998; zie ook artikel 43 Handvest)

Er bestaat één onafhankelijke ombudsdienst. Die onderzoekt de klachten betreffende de gedragingen van de Vlaamse overheid.

De leden van de ombudsdienst worden benoemd door het Vlaams Parlement.

De wetgevende macht stelt de nadere regels vast inzake de bevoegdheid en de werkwijze van de ombudsdienst, waarbij de toegang tot de ombudsdienst kosteloos dient te zijn.

53 (artikel 45, §1 Handvest en artikel 6, §1, VI, derde lid BWHI)

a. Iedere burger van de Europese Unie heeft het recht zich vrij op het grondgebied te verplaatsen en er vrij te verblijven.

b. Vlaanderen oefent zijn bevoegdheden uit met inachtneming van de beginselen van het vrije verkeer van personen, goederen, diensten en kapitalen en van de vrijheid van handel en nijverheid, alsook met inachtneming van het algemeen normatief kader van de economische unie en de monetaire unie, zoals vastgesteld door of krachtens de wetgevende macht, en door of krachtens internationale verdragen.

54 (artikel 30 GW, in samenhang met de artikelen 4 en 129 GW)

Het gebruik van de in Vlaanderen gesproken talen is vrij.

Het Nederlands is de enige officiële taal van Vlaanderen. Binnen de door de federale Grondwet bepaalde bevoegdheid regelt de wetgevende macht het gebruik van het Nederlands.

55 (artikel 31 GW)

Geen voorafgaand verlov is nodig om vervolgingen in te stellen tegen openbare ambtenaren wegens daden van hun bestuur, behoudens wat ten opzichte van de ministers is bepaald.

56 (artikel 52, §§1 en 3 Handvest)

Beperkingen op de uitoefening van de in deze titel erkende rechten en vrijheden moeten door de wetgevende macht worden ingesteld en de wezenlijke inhoud van die rechten en vrijheden eerbiedigen. Met inachtneming van het evenredigheidsbeginsel kunnen slechts beperkingen worden gesteld, indien zij noodzakelijk zijn en daadwerkelijk beantwoorden aan doelstellingen van algemeen belang of aan de eisen van de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

Voor zover deze titel rechten bevat die corresponderen met rechten welke zijn gegarandeerd door het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, zijn de inhoud en reikwijdte ervan dezelfde als die welke er door genoemd verdrag aan worden toegekend. Deze bepaling verhindert niet dat het recht van Vlaanderen een ruimere bescherming biedt.

57 (analoog met artikel 53 Handvest)

Geen enkele bepaling uit dit Handvest kan afbreuk doen aan de bescherming van de grondrechten, zoals die bepaald is in de federale Grondwet en in de voor Vlaanderen bindende internationale verdragen.

58 (artikel 54 Handvest)

Geen van de bepalingen uit deze titel mag worden uitgelegd als zou zij het recht inhouden enige activiteit te ontplooien of enige daad te verrichten met als doel de in deze titel erkende rechten en vrijheden teniet te doen of de rechten en vrijheden verdergaand te beperken dan door deze titel is toegestaan.

TITEL III: DE MACHTEN

Afdeling 1: Algemene bepalingen

59 (artikel 33 GW)

Alle machten worden uitgeoefend op de wijze bij of krachtens de Grondwet bepaald.

60 (artikel 34 GW)

De uitoefening van bepaalde machten kan bij verdrag worden opgedragen aan volkenrechtelijke instellingen.

61 (artikel 17 BWHI)

De decreterende macht, dit is de wetgevende macht van Vlaanderen, wordt gezamenlijk uitgeoefend door het Vlaams Parlement en de Vlaamse Regering.

62

De uitvoerende macht berust bij de Vlaamse Regering.

63 (artikel 78 BWHI)

De Vlaamse Regering heeft geen andere macht dan die welke haar bij of krachtens de Grondwet uitdrukkelijk worden toegekend.

64 (artikel 40 GW)

De rechterlijke macht wordt uitgeoefend door de hoven en rechtbanken.

Geen administratief rechtscollege kan worden ingesteld dan krachtens een beslissing van de wetgevende macht.

Afdeling 2: Het Vlaams Parlement

2.1. Inleidende bepaling

65 (artikel 115 GW en artikel 118 GW, in samenhang met artikel 1 BWHI)

Het Vlaams Parlement is het parlement van de Vlaamse Gemeenschap. Het oefent de bevoegdheden uit van parlement van het Vlaams Gewest.

2.2. Samenstelling

66 (artikel 116 GW en artikelen 24 en 24bis BWHI, in samenhang met artikel 118 GW en 35, §3 BWHI, en artikel 50 BWHI)

a. Het Vlaams Parlement bestaat uit:

1° 118 leden die hun woonplaats op het grondgebied van het Vlaamse Gewest hebben en in die hoedanigheid rechtstreeks verkozen zijn;

2° 6 leden die hun woonplaats op het grondgebied van het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad en in die hoedanigheid rechtstreeks verkozen zijn.

Het Vlaams Parlement kan bij decreet de aantallen bedoeld in het eerste lid, 1° en 2°, wijzigen. Dat decreet moet worden aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van het Vlaams Parlement aanwezig is. Het aantal leden bedoeld in het eerste lid, 2°, moet steeds gelijk zijn aan de verhouding van 6 tot 118 van het aantal leden bedoeld in het eerste lid, 1°. Indien het met toepassing van dit lid verkregen aantal geen geheel getal is, wordt de overblijvende fractie afgerond tot de eenheid of weggelaten naar gelang zij de helft van de eenheid bereikt of niet.

b. De leden van het Vlaams Parlement bedoeld in a, eerste lid, 2° nemen niet deel aan de stemmingen over de aangelegenheden die tot de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest behoren.

67 (artikel 119 GW, artikel 23 BWHI, artikel 24bis BWHI en artikel 17 Bijzondere Brusselwet, in samenhang met artikel 30 BWHI; artikel 5 Bijzonder decreet van 7 juli 2006 over de Vlaamse instellingen)

a. Om rechtstreeks tot lid van het Vlaams Parlement gekozen te kunnen worden, moet men:

1° Belg zijn;

2° het genot hebben van de burgerlijke en politieke rechten;

3° de volle leeftijd van 18 jaar hebben bereikt;

4° zijn woonplaats hebben:

a) voor de leden van het Vlaams Parlement bedoeld in 66, a, eerste lid, 1°, in een gemeente van het grondgebied van het Vlaamse Gewest en in overeenstemming daarmee ingeschreven zijn in de bevolkingsregisters van die gemeente;

b) voor de leden van het Vlaams Parlement bedoeld in 66, a, eerste lid, 2°, in een gemeente die deel uitmaakt van het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in overeenstemming daarmee ingeschreven zijn in de bevolkingsregisters van die gemeente;

5° niet verkeren in een der gevallen van uitsluiting of van schorsing bepaald door de wetgevende macht.

De verkiesbaarheidsvereisten moeten vervuld zijn op de dag van de verkiezing, met uitzondering van de woonplaats- en inschrijvingsvereisten waaraan reeds voldaan moet zijn zes maanden vóór de verkiezing.

b. Het mandaat van lid van het Vlaams Parlement is onverenigbaar met de volgende ambten of mandaten:

1° lid van de Kamer van volksvertegenwoordigers;

2° senator bedoeld in artikel 67, §1, 1°, 2°, 4°, 5°, 6° en 7°, van de federale Grondwet;

3° minister of staatssecretaris in de federale Regering;

4° provinciegouverneur, gouverneur, vice-gouverneur, adjunct van de gouverneur, provincieraadslid, provinciegriffier;

5° arrondissementscommissaris;

6° een ambt van de rechterlijke orde;

7° staatsraad, assessor van de afdeling wetgeving of lid van het auditoraat, van het coördinatiebureau of van de griffie van de Raad van State;

8° rechter, referendaris of griffier in het Grondwettelijk Hof;

9° lid van het Rekenhof;

10° militair in actieve dienst, met uitzondering van de reserveofficieren die weder zijn opgeroepen en van de dienstplichtigen;

11° behoudens wat de personeelsleden van het onderwijs betreft, lid van het personeel dat rechtstreeks onder het gezag staat van het Vlaamse Parlement of de Vlaamse Regering; dienaangaande kan het Vlaams Parlement, bij decreet aangenomen met de in 66, a, tweede lid bepaalde meerderheid, een regime van politiek verlof organiseren ten voordele van de beambten die onder de bevoegdheid van de betrokken Gemeenschap of het betrokken Gewest ressorteren;

12° lid van een ander Parlement of Regering van Gemeenschappen of Gewesten, of het ambt van gewestelijk staatssecretaris.

c. De onverenigbaarheden en ontzeggingen van de leden en de gewezen leden van het federale Parlement, bepaald door de wetgevende macht, zijn van overeenkomstige toepassing op de leden en gewezen leden van het Vlaams Parlement, wat betreft de ambten die van de Vlaamse Gemeenschap of het Vlaams Gewest afhangen.

d. Het lid van het Vlaams Parlement dat de eed aflegt als lid van de Vlaamse Regering houdt onmiddellijk op zitting te hebben. Het neemt zijn mandaat weer op na ontslag als lid van die Vlaamse Regering. De wetgevende macht bepaalt de nadere regelen voor zijn vervanging in het Vlaams Parlement.

e. Het mandaat van lid van het Vlaams Parlement kan worden gecumuleerd met ten hoogste één bezoldigd uitvoerend mandaat.

Als bezoldigde uitvoerende mandaten in de zin van het vorige lid worden beschouwd:

1° het ambt van burgemeester, van schepen en van voorzitter van een raad voor maatschappelijk welzijn ongeacht het daaraan verbonden inkomen;

2° elk mandaat in een openbare of particuliere instelling, uitgeoefend als vertegenwoordiger van het Rijk, van een gemeenschap, van een gewest, van een provincie of van een gemeente, voor zover dat mandaat meer bevoegdheid verleent dan het loutere lidmaatschap van de algemene vergadering of van de raad van bestuur van die instelling en ongeacht het daaraan verbonden inkomen;

3° elk mandaat in een openbare of particuliere instelling, uitgeoefend als vertegenwoordiger van het Rijk, van een gemeenschap, van een gewest, van een provincie of van een gemeente, voor zover dat mandaat een maandelijks bruto belastbaar inkomen oplevert van minstens 496 euro. Dat bedrag wordt jaarlijks aangepast aan het indexcijfer van de consumptieprijzen.

f. Het Vlaams Parlement kan bij decreet bijkomende onverenigbaarheden instellen. Dat decreet moet worden aangenomen met de in 66, a, tweede lid bepaalde meerderheid.

2.3. Verkiezingen

68 (artikel 117 GW)

De leden van het Vlaams Parlement worden gekozen voor vijf jaar. Het Vlaams Parlement wordt om de vijf jaar geheel vernieuwd.

De verkiezingen voor het Vlaams Parlement vinden plaats op de dag welke samenvalt met die van de verkiezingen voor het Europese Parlement.

69 (artikel 25 BWHI en de artikelen 13 en 14 Bijzondere Brusselwet, in samenhang met artikel 30 BWHI)

a. De leden van het Vlaams Parlement worden rechtstreeks gekozen door de Belgen die de volle leeftijd van achttien jaar hebben bereikt, die in de bevolkingsregisters van een gemeente van het grondgebied van het Vlaamse Gewest of, voor zover ze bij de verkiezing van het Parlement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest hun stem niet uitbrengen voor een lijst van kandidaten die tot de Franse taalgroep behoren, van een gemeente van het grondgebied van het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad, zijn ingeschreven en die niet verkeren in een der gevallen van uitsluiting of schorsing, zoals door de wetgevende macht bepaald.

De kiesgerechtigheidsvoorwaarden betreffende de nationaliteit en de inschrijving in de bevolkingsregisters moeten vervuld zijn op de dag van het opstellen van de kiezerslijst; de andere voorwaarden moeten vervuld zijn op de dag van de verkiezing.

b. Iedere kiezer heeft recht op slechts één stem.

70 (artikel 26 BWHI)

- a. Het Vlaams Parlement stelt bij decreet de kieskringen vast. Dat decreet moet worden aangenomen met de in 66, a, tweede lid bepaalde meerderheid.
- b. Geen kieskring mag de grenzen van het grondgebied van het Vlaams Gewest overschrijden.
- c. Indien er meerdere kieskringen zijn, telt elke kieskring zoveel keren een zetel als de gewestelijke deler in het cijfer van de bevolking van de kieskring begrepen is. De gewestelijke deler wordt verkregen door het bevolkingscijfer van het Vlaams Gewest te delen door het aantal rechtstreeks te kiezen leden.

De overblijvende zetels worden toegewezen aan de kieskringen met het grootste nog niet vertegenwoordigde bevolkingsoverschot.

- d. De indeling van de leden van het Vlaams Parlement over de kieskringen wordt door de Vlaamse Regering bepaald in verhouding tot de bevolking.

Het bevolkingscijfer van elke kieskring wordt om de tien jaar vastgesteld door de volkstelling of door enig ander middel, bepaald door de wetgevende macht.

Binnen een termijn van drie maanden na de bekendmaking van het bevolkingscijfer bepaalt de Vlaamse Regering het aantal zetels dat aan elke kieskring toekomt.

De nieuwe zetelverdeling wordt toegepast vanaf de eerstvolgende gehele vernieuwing van het Vlaams Parlement.

71 (artikel 26bis BWHI en artikel 21 Bijzondere Brusselwet, in samenhang met artikel 30 BWHI)

De stemming is verplicht en geheim. Zij heeft plaats in de gemeente.

72 (artikel 29 BWHI en artikel 19 bijzondere Brusselwet, in samenhang met artikel 30 BWHI; artikel 9 Bijzonder decreet van 7 juli 2006 over de Vlaamse instellingen)

- a. De verkiezingen voor het Vlaams Parlement geschieden volgens het stelsel van de evenredige vertegenwoordiging.
- b. Is er evenwel slechts één lid van het Vlaams Parlement te verkiezen, dan wordt de kandidaat die de meeste stemmen heeft verkregen, gekozen verklaard.
- c. Enkel de lijstenverbindingen waarvan het gecumuleerde verkiezingscijfer van alle kieskringen van de provincie waar zij voorgedragen zijn voor de stemmingen van de kiezer, minstens 5% bedraagt van het algemeen totaal van de geldig uitgebrachte stemmen in de hele provincie, worden toegelaten tot de aanvullende verdeling en op voorwaarde dat het verkiezingscijfer dat zij per kieskring behaald hebben in minstens één kieskring van de provincie ten minste gelijk is aan zesenzestig ten honderd van de kiesdeler. Ook de

alleenstaande lijsten die aan deze dubbele voorwaarden voldoen worden toegelaten tot de aanvullende verdeling.

2.4. Werking

73 (artikel 31, §1, eerste lid en §3 BWHI)

- a. Het Vlaams Parlement spreekt zich uit over de geldigheid van de kiesverrichtingen betreffende zijn leden en hun opvolgers.
- b. Het Vlaams Parlement onderzoekt de geloofsbrieven en beslist de geschillen die hieromtrent rijzen.

74 (artikel 31bis BWHI)

Alvorens in functie te treden, leggen de leden van het Vlaams Parlement de volgende eed af: “Ik zweer de Grondwet na te leven.”

75 (artikel 118bis GW en artikel 31ter BWHI)

- a. De leden van het Vlaams Parlement genieten een jaarlijkse vergoeding, zoals vastgesteld door het Vlaams Parlement. Deze vergoeding heeft hetzelfde statuut als de vergoeding aan de leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers, welke zij niet mag overschrijden. Zij mag niet worden gecumuleerd met de vergoeding van senator.

Het Vlaams Parlement bepaalt de vergoeding van de leden van zijn bureau.

Het Vlaams Parlement stelt de pensioenregeling van zijn leden vast en bepaalt de wijze waarop hun reiskosten worden terugbetaald.

- b. Het bedrag van de vergoedingen, wedden of presentiegelden, ontvangen als bezoldiging voor de door het lid van het Vlaams Parlement naast zijn parlementair mandaat uitgeoefende activiteiten, mag de helft van het bedrag van de met toepassing van a. toegekende vergoeding niet overschrijden.

Voor de berekening van dat bedrag komen in aanmerking de vergoedingen, wedden of presentiegelden voortvloeiend uit de uitoefening van een openbaar mandaat, openbare functie of openbaar ambt van politieke aard.

- c. Binnen de grenzen van de Staat hebben de leden van het Vlaams Parlement vrij verkeer op alle verkeerswegen door de openbare overheden geëxploiteerd of in concessie gegeven.

76 (artikel 10 bijzonder decreet 7 juli 2006 over de Vlaamse instellingen)

Het Vlaams Parlement komt van rechtswege bijeen ieder jaar op de vierde maandag van september.

Het Vlaams Parlement kan voordien worden bijeengeroepen door de Vlaamse Regering. Het moet ieder jaar ten minste veertig dagen in zitting blijven.

Het Vlaams Parlement komt na iedere vernieuwing van rechtswege bijeen op de vierde dinsdag na de dag waarop de vernieuwing heeft plaatsgevonden

De Vlaamse Regering kan het Vlaams Parlement in buitengewone zitting bijeenroepen.

De zitting wordt door de Vlaamse Regering gesloten.

77 (artikel 14 bijzonder decreet 7 juli 2006 over de Vlaamse instellingen)

De vergaderingen van het Vlaams Parlement zijn openbaar.

Het Vlaams Parlement vergadert evenwel met gesloten deuren op verzoek van zijn voorzitter of van vijf leden.

Het Vlaams Parlement beslist daarna bij volstreekte meerderheid of de vergadering in het openbaar zal worden hervat ter behandeling van hetzelfde onderwerp.

78 (artikel 15 bijzonder decreet 7 juli 2006 over de Vlaamse instellingen)

De leden van de Vlaamse Regering hebben zitting in het Vlaams Parlement en het woord moet hun worden verleend wanneer zij het vragen. Het Vlaams Parlement kan de aanwezigheid van de leden van de Vlaamse Regering vorderen.

79 (artikel 37bis BWHI, in samenhang met artikel 16 bijzonder decreet 7 juli 2006 over de Vlaamse instellingen)

a. Een commissie van het Vlaams Parlement kan bij de regeling van de werkzaamheden en bij volstreekte meerderheid beslissen dat er reden is de rechtstreeks gekozen senatoren van de Nederlandse taalgroep zonder stemrecht bij de werkzaamheden te betrekken.

b. Onverminderd de overige onverenigbaarheden, mogen de senatoren die op deze uitnodiging ingaan, niet tegelijk titularis zijn van een door verkiezing verkregen gemeentelijk, provinciaal of Europees mandaat.

c. Met een door verkiezing verkregen gemeentelijk mandaat worden gelijkgesteld een mandaat in een openbaar centrum voor maatschappelijke dienstverlening en een mandaat van burgemeester benoemd buiten de Raad.

80 (artikelen 35 en 36 BWHI)

a. Het Vlaams Parlement kan geen besluit nemen indien niet de meerderheid van de leden aanwezig is.

b. Onverminderd het bepaalde in 66, a, tweede lid, wordt elk besluit bij volstrekte meerderheid van stemmen genomen, behoudens hetgeen door het reglement van het Vlaams Parlement zal worden bepaald met betrekking tot verkiezingen en voordrachten.

Bij staking van stemmen, is het behandelde voorstel verworpen.

c. Behoudens eenparige instemming vastgesteld door de voorzitter, geeft het Vlaams Parlement zijn wil te kennen bij stemming overeenkomstig de door zijn reglement bepaalde modaliteiten. Over elk decreet in zijn geheel wordt de beslissing genomen bij hoofdelijke stemming.

Verkiezingen en voordrachten van kandidaten geschieden bij geheime stemming.

81 (artikelen 4, 5 en 6 wet van 3 juli 1971 tot indeling van de leden van de Wetgevende Kamers in taalgroepen en houdende diverse bepalingen betreffende de cultuurraden voor de Nederlandse en voor de Franse Gemeenschap)

a. Een met redenen omklede motie, ondertekend door ten minste een vierde van de leden van het Vlaams Parlement en ter tafel gelegd na de indiening van het verslag en voor de eindstemming in de openbare vergadering, kan verklaren dat de bepalingen die zij aanwijst in een ontwerp of voorstel van decreet, dat bij het Vlaams Parlement aanhangig is, een discriminatie om ideologische en filosofische redenen inhoudt.

b. De voorzitters van de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat en de voorzitters van het Vlaams Parlement en het Parlement van de Franse Gemeenschap, zitting houdende als college, beslissen over de ontvankelijkheid van de motie, gelet op de bepalingen onder a.

Bij staking van stemmen is de motie ontvankelijk.

De beslissing van ontvankelijkheid schorst het onderzoek van de bestreden bepalingen.

In dat geval wordt het ontwerp of voorstel van decreet alsmede de motie verwezen naar de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat, die uitspraak doen over de gegrondheid van de motie.

c. De behandeling van de in de motie aangewezen bepalingen kan door het Vlaams Parlement slechts worden hervat nadat de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat de motie ongegrond hebben verklaard.

82 (artikel 40 BWHI)

Het Vlaams Parlement heeft het recht van onderzoek.

83 (artikel 17 bijzonder decreet 7 juli 2006 over de Vlaamse instellingen)

a. Ieder heeft het recht verzoekschriften, door één of meer personen ondertekend, schriftelijk bij het Vlaams Parlement in te dienen. Zij mogen niet in persoon of door een afvaardiging van personen worden overhandigd.

b. Het Vlaams Parlement kan de ingediende verzoekschriften naar de Vlaamse Regering verwijzen met het verzoek omtrent de inhoud ervan uitleg te verstrekken binnen de door het Vlaams Parlement bepaalde termijn.

Indien het niet mogelijk is om binnen die termijn de gevraagde uitleg te verstrekken, stelt de Vlaamse Regering het Vlaams Parlement hiervan schriftelijk, door een met reden omkleed bericht, in kennis.

c. De natuurlijke persoon die een verzoekschrift indient, of de eerste ondertekenaar van een verzoekschrift dat door verscheidene natuurlijke personen wordt ingediend, heeft recht op een antwoord binnen zes maanden na indiening van het verzoekschrift.

De termijn, bedoeld in het eerste lid, kan eenmalig met drie maanden verlengd worden wanneer de motivering hiervoor schriftelijk aan de verzoeker of de eerste ondertekenaar meegedeeld wordt.

d. De wetgevende macht bepaalt de nadere voorwaarden waaronder dit recht wordt uitgeoefend en de wijze waarop de verzoekschriften worden behandeld.

84 (artikel 12 bijzonder decreet 7 juli 2006 over de Vlaamse instellingen)

Het Vlaams Parlement kiest uit zijn leden zijn voorzitter, zijn ondervoorzitters en zijn secretarissen. Zij vormen het bureau van het Vlaams Parlement.

85 (artikel 44 BWHI)

Het Vlaams Parlement stelt het reglement vast, waarin het inzonderheid bepaalt dat het bureau van het Vlaams Parlement alsmede de parlementaire commissies samengesteld worden volgens het stelsel van de evenredige vertegenwoordiging van zijn politieke fracties.

86 (artikelen 67 en 68 GW)

Na de algehele vernieuwing van de Senaat benoemt het Vlaams Parlement uit zijn midden tien leden tot senator, evenredig met het stemcijfer van de Nederlandstalige lijsten behaald bij de algehele vernieuwing van de Senaat.

Voor de aanwijzing van deze senatoren komen alleen de lijsten in aanmerking waarop ten minste één senator rechtstreeks gekozen is en voor zover voldoende op deze lijsten gekozen leden zitting hebben in het Vlaams Parlement.

87 (artikel 48bis BWHI)

Het Vlaams Parlement vertegenwoordigt de Vlaamse Gemeenschap of het Vlaams Gewest in en buiten rechte indien het Parlement bevoegd is voor het voorwerp van het geschil of van de handeling.

2.5. Rechtspositie

88 (artikel 120 GW en artikel 42 BWHI, in samenhang met artikel 58 GW)

Geen lid van het Vlaams Parlement kan worden vervolgd of aan enig onderzoek onderworpen naar aanleiding van een mening of een stem, in de uitoefening van zijn functie uitgebracht.

89 (artikel 120 GW, in samenhang met artikel 59 GW)

Behalve bij ontdekking op heterdaad kan geen lid van het Vlaams Parlement, tijdens de zitting en in strafzaken, worden verwezen naar of rechtstreeks gedagvaard voor een hof of een rechtbank, of worden aangehouden dan met verlof van het Vlaams Parlement.

Behalve bij ontdekking op heterdaad kunnen de dwangmaatregelen waarvoor het optreden van een rechter is vereist, ten opzichte van een lid van het Vlaams Parlement, tijdens de zitting en in strafzaken, alleen worden bevolen door de eerste voorzitter van het hof van beroep op verzoek van de bevoegde rechter. Deze beslissing wordt aan de voorzitter van het Vlaams Parlement meegedeeld.

Huiszoeking of inbeslagneming krachtens het voorgaande lid kan alleen geschieden in aanwezigheid van de voorzitter van het Vlaams Parlement of van een door hem aangewezen lid.

De vervolging in strafzaken van een lid van het Vlaams Parlement kan, tijdens de zitting, enkel worden ingesteld door de ambtenaren van het openbaar ministerie en de bevoegde ambtenaren.

In elke stand van het onderzoek kan het betrokken lid van het Vlaams Parlement, tijdens de zitting en in strafzaken, aan het Vlaams Parlement de schorsing van de vervolging vragen. Het Vlaams Parlement dient hiertoe met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen te beslissen.

De hechtenis van een lid van het Vlaams Parlement of zijn vervolging voor een hof of een rechtbank wordt tijdens de zitting geschorst indien het Vlaams Parlement het vordert.

Afdeling 3: De decreterende macht

90 (artikel 18 en 43 BWHI)

a. Het recht van initiatief behoort aan de Vlaamse Regering en aan de leden van het Vlaams Parlement.

b. De ontwerpen en voorstellen van decreet alsook de amendementen worden ingediend en in stemming gebracht in het Nederlands. Het Vlaams Parlement bepaalt in zijn reglement de maatregelen die het dienstig oordeelt om de uitvoering van deze bepaling te waarborgen.

91 (artikel 38 en 39 BWHI)

a. Een ontwerp of voorstel van decreet kan door het Vlaams Parlement eerst worden aangenomen nadat daarover artikelsgewijs gestemd is.

Ieder lid van de Vlaamse Regering kan een tweede lezing vragen.

Ieder lid van het Vlaams Parlement kan een tweede lezing vragen op de door het reglement bepaalde wijze, indien een amendement op de tekst is aangenomen.

b. Het Vlaams Parlement heeft het recht de artikelen en de voorgestelde amendementen te wijzigen en te splitsen.

92 (artikel 21 BWHI)

De Vlaamse Regering bekrachtigt de decreten en kondigt ze af.

93 (artikel 22 BWHI)

Geen decreet is verbindend dan na te zijn bekendgemaakt in de vorm door de wetgevende macht bepaald.

94 (artikel 133 GW)

Alleen het decreet kan een authentieke uitlegging van de decreten geven.

Afdeling 4. Vlaamse Regering

4.1. Inleidende bepaling

95 (artikel 121 GW en artikel 123 GW)

De Vlaamse Regering is de regering van de Vlaamse Gemeenschap. Ze oefent de bevoegdheden uit van regering van het Vlaams Gewest.

4.2. Samenstelling

96 (artikel 122 GW en artikel 59 BWHI)

De leden van de Vlaamse Regering worden gekozen door het Vlaams Parlement.

97 (artikel 63 BWHI en artikelen 20 en 27 bijzonder decreet 7 juli 2006 over de Vlaamse instellingen)

a. De Vlaamse Regering telt ten hoogste elf leden, de minister-president inbegrepen. Ten minste één lid heeft zijn woonplaats in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad.

Het Vlaams Parlement kan bij decreet het maximum aantal leden van de Vlaamse Regering wijzigen. Dat decreet moet worden aangenomen met de in 66, a, tweede lid bepaalde meerderheid.

b. Wanneer de Vlaamse Regering beraadslaagt over de aangelegenheden die tot de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest behoren, heeft elk lid van de Vlaamse Regering dat zijn woonplaats heeft in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad, slechts zitting met raadgevende stem.

98 (artikelen 59 en 61 BWHI)

a. Om tot lid van de Vlaamse Regering gekozen te kunnen worden, moet men:

1° Belg zijn;

2° het genot hebben van de burgerlijke en politieke rechten;

3° de volle leeftijd van 18 jaar hebben bereikt;

4° zijn woonplaats hebben in een gemeente van het grondgebied van het Vlaamse Gewest of het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad en in overeenstemming daarmee ingeschreven zijn in de bevolkingsregisters van die gemeente.

5° niet verkeren in een der gevallen van uitsluiting of van schorsing bepaald door de wetgevende macht.

De verkiesbaarheidsvereisten moeten vervuld zijn op de dag van de verkiezing.

b. Het mandaat van lid van de Vlaamse Regering is onverenigbaar met de volgende ambten of mandaten :

1° lid van de Kamer van volksvertegenwoordigers;

2° senator bedoeld in artikel 67, §1, 1°, 2°, 4°, 5°, 6° en 7°, van de federale Grondwet;

3° minister of staatssecretaris in de federale Regering;

4° provinciegouverneur, gouverneur, vice-gouverneur, adjunct van de gouverneur, provincieraadslid, provinciegriffier;

5° arrondissementscommissaris;

6° een ambt van de rechterlijke orde;

7° staatsraad, assessor van de afdeling wetgeving of lid van het auditoraat, van het coördinatiebureau of van de griffie van de Raad van State;

8° rechter, referendaris of griffier in het Arbitragehof;

9° lid van het Rekenhof;

10° militair in actieve dienst, met uitzondering van de reserveofficieren die weder zijn opgeroepen en van de dienstplichtigen;

11° behoudens wat de personeelsleden van het onderwijs betreft, lid van het personeel dat rechtstreeks onder het gezag staat het Vlaamse Parlement of de Vlaamse Regering; dienaangaande kan het Vlaams Parlement, bij decreet, aangenomen met de in 66, a, tweede lid bepaalde meerderheid, een regime van politiek verlof organiseren ten voordele van de beampten die onder de bevoegdheid van de betrokken Gemeenschap of het betrokken Gewest ressorteren;

12° lid van een ander Parlement of Regering van Gemeenschappen of Gewesten.

c. De onverenigbaarheden en ontzeggingen betreffende de federale Ministers, gewezen federale Ministers en federale Ministers van Staat, bepaald door de wetgevende macht, zijn van overeenkomstige toepassing op de leden en gewezen leden van het Vlaams Parlement, wat betreft de ambten die van de Vlaamse Gemeenschap of het Vlaams Gewest afhangen.

d. Het Vlaams Parlement kan bij decreet bijkomende onverenigbaarheden instellen. Dat decreet moet worden aangenomen met de in 66, a, tweede lid bepaalde meerderheid.

99 (artikel 60 BWHI en artikel 64, §2 BWHI)

a. De kandidaten voor de Vlaamse Regering die voorgedragen zijn op eenzelfde lijst ondertekend door de volstreekte meerderheid van de leden van het Vlaams Parlement, zijn verkozen.

De lijst bedoeld in het eerste lid is samengesteld uit personen van verschillend geslacht.

Voor de verkiezing van de leden van de Vlaamse Regering moet de in het eerste lid bedoelde lijst ten minste één lid omvatten dat tot het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad behoort.

b. Indien op de dag van de verkiezing geen enkele lijst aan de voorzitter van het Vlaams Parlement wordt overhandigd die ondertekend is door de volstreekte meerderheid van de leden van het Vlaams Parlement, wordt overgegaan tot afzonderlijke verkiezingen van de leden van de Vlaamse Regering, overeenkomstig c.

c. De voordrachten van de kandidaturen voor de Vlaamse Regering moeten worden ondertekend door ten minste vijf leden van het Vlaams Parlement. Deze mogen slechts één enkele voordracht voor elk mandaat ondertekenen.

De verkiezing gebeurt bij geheime stemming en bij volstreekte meerderheid van de leden van de leden van het Vlaams Parlement in zoveel afzonderlijke stembourten als er te verkiezen leden zijn.

Indien bij een verkiezing geen enkele kandidaat de volstreekte meerderheid heeft behaald in de eerste stembourten, wordt er opnieuw gestemd om de twee kandidaten die het grootste aantal

stemmen hebben verkregen te rangschikken, na eventuele verzaking van een gunstiger gerangschikte kandidaat.

Bij staking van stemmen is de jongste kandidaat verkozen.

d. De Vlaamse Regering duidt in haar midden een voorzitter aan, minister-president genoemd.

Indien geen consensus tot stand komt, wordt de minister-president gekozen bij geheime stemming en bij volstrekte meerderheid van de leden van de Vlaamse Regering.

De aanwijzing van de minister-president wordt bekrachtigd door de Koning, in wiens handen hij de eed aflegt.

e. De orde van verkiezing bepaalt de orde van voorrang van de leden van de Vlaamse Regering. Bij toepassing van a. wordt die orde bepaald door de orde van voordracht van de kandidaten.

f. Wanneer, bij de samenstelling van de Vlaamse Regering, of na elke latere wijziging in de samenstelling ervan, na aanwijzing van het op twee na laatste regeringslid overeenkomstig c., alle leden van hetzelfde geslacht zijn en geen enkel lid uit het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad afkomstig is, wordt de stemming voor de aanwijzing van de laatste twee leden beperkt tot de kandidaten van het andere geslacht en tot de kandidaten uit het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad.

Wanneer, bij de samenstelling van de Vlaamse Regering of na elke latere wijziging in de samenstelling ervan, na aanwijzing van het voorlaatste regeringslid overeenkomstig c., hetzij alle leden van hetzelfde geslacht zijn, hetzij geen enkel lid afkomstig is uit het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad, wordt de stemming voor de aanwijzing van het laatste lid, naar gelang van het geval, beperkt tot de kandidaten van het andere geslacht of tot de kandidaten uit het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad.

100 (artikel 62 BWHI)

De leden van de Vlaamse Regering leggen de eed af in handen van de voorzitter van het Vlaams Parlement.

4.3. Werking

101 (artikel 21 bijzonder decreet 7 juli 2006 over de Vlaamse instellingen)

Onverminderd wat in andere bepalingen is geregeld, regelt de Vlaamse Regering haar werkwijze.

De Vlaamse Regering bepaalt het statuut van haar leden.

102 (artikel 22 bijzonder decreet 7 juli 2006 over de Vlaamse instellingen)

Onverminderd de door haar toegestane delegaties, beraadslaagt de Vlaamse Regering collegiaal, volgens de procedure van consensus, over alle zaken die tot haar bevoegdheid behoren.

103 (artikel 23 bijzonder decreet 7 juli 2006 over de Vlaamse instellingen)

De Vlaamse Regering, evenals elk lid ervan, is verantwoordelijk ten aanzien van het Vlaams Parlement.

104 (artikel 24 bijzonder decreet 7 juli 2006 over de Vlaamse instellingen)

Het Vlaams Parlement kan te allen tijde een motie van wantrouwen tegen de Vlaamse Regering of één of meer van haar leden aannemen.

Deze motie is alleen dan ontvankelijk wanneer zij een opvolger voorstelt, naar gelang van het geval, voor de Vlaamse Regering, voor een lid of voor meer leden.

Over de motie van wantrouwen kan slechts gestemd worden na verloop van achtenveertig uur. Zij kan slechts aangenomen worden bij de meerderheid van de leden van het Vlaams Parlement.

De aanneming van de motie heeft het ontslag van de Vlaamse Regering of van het betwiste lid of de betwiste leden tot gevolg, benevens de aanstelling van de nieuwe Regering, het nieuwe lid of de nieuwe leden.

105 (artikel 25 bijzonder decreet 7 juli 2006 over de Vlaamse instellingen)

De Vlaamse Regering kan te allen tijde besluiten de vertrouwenskwestie te stellen in de vorm van een motie.

Over de motie kan slechts gestemd worden na verloop van achtenveertig uur.

Deze motie is slechts aangenomen indien de meerderheid van de leden van het Vlaams Parlement ze aanvaardt.

Wordt het vertrouwen geweigerd, dan is de Vlaamse Regering van rechtswege ontslagnemend.

106 (artikel 26 bijzonder decreet 7 juli 2006 over de Vlaamse instellingen)

Indien de Vlaamse Regering of één of meer leden ervan ontslag neemt of nemen, wordt onverwijld in hun vervanging voorzien. Zolang de ontslagnemende Vlaamse Regering niet is vervangen, handelt zij de lopende zaken af.

107 (artikel 82 BWHI)

Onverminderd de in 87 vermelde bijzondere regelingen, vertegenwoordigt de Vlaamse Regering Vlaanderen in en buiten rechte.

108 (artikel 87, §§ 1 en 2, eerste zin, BWHI)

De Vlaamse Regering beschikt over een eigen administratie, eigen instellingen en eigen personeel.

Zij stelt de personeelsformatie vast van haar administratie en doet de benoemingen.

4.4. Rechtspositie

109 (artikel 124 GW)

Geen lid van de Vlaamse Regering kan worden vervolgd of aan enig onderzoek onderworpen naar aanleiding van een mening of een stem in de uitoefening van zijn ambt uitgebracht.

110 (artikel 125 GW)

De leden van de Vlaamse Regering worden voor misdrijven die zij in de uitoefening van hun ambt mochten hebben gepleegd, uitsluitend berecht door het hof van beroep. Hetzelfde geldt voor misdrijven die de leden van de Vlaamse Regering buiten de uitoefening van hun ambt mochten hebben gepleegd en waarvoor zij worden berecht tijdens hun ambtstermijn. De regeling vermeld in 89 is in voorkomend geval niet van toepassing.

De wetgevende macht bepaalt op welke wijze tegen hen in rechte wordt opgetreden, zowel bij de vervolging als bij de berechting.

De wetgevende macht wijst het bevoegde hof van beroep aan, dat in algemene vergadering zitting houdt, en bepaalt de samenstelling ervan. Tegen de arresten van het hof van beroep is beroep mogelijk bij het Hof van Cassatie, in verenigde kamers, dat niet in de beoordeling van de zaken zelf treedt.

De vervolging in strafzaken van een lid van de Vlaamse Regering kan enkel worden ingesteld en geleid door het openbaar ministerie bij het bevoegde hof van beroep.

Voor elke vordering tot regeling van de rechtspleging, voor elke rechtstreekse dagvaarding voor het hof van beroep en, behalve bij ontdekking op heterdaad, voor elke aanhouding is het verlot van het Vlaams Parlement vereist.

Aan een overeenkomstig het eerste lid veroordeeld lid van de Vlaamse Regering kan geen genade worden verleend dan op verzoek van het Vlaams Parlement.

Afdeling 5: De uitvoerende macht

111 (artikel 20 BWHI)

De Vlaamse Regering maakt de verordeningen en neemt de besluiten die voor de uitvoering van de decreten nodig zijn, zonder ooit de decreten zelf te mogen schorsen of vrijstelling van hun uitvoering te mogen geven.

112 (artikel 22 BWHI)

Geen uitvoeringsbesluit is verbindend dan na te zijn bekendgemaakt in de vorm bepaald door de wetgevende macht.

Afdeling 6: De lokale en gedecentraliseerde instellingen

113 (artikelen 41 en 162 GW, in samenhang met artikel 7 GW)

De uitsluitend gemeentelijke of provinciale belangen worden door de gemeenteraden of de provincieraden geregeld.

Bij de organisatie van de gemeentelijke en provinciale besturen worden de volgende beginselen in acht genomen:

1° de rechtstreekse verkiezing van de leden van de leden van de provincieraden en de gemeenteraden;

2° de bevoegdheid van de provincieraden en van de gemeenteraden voor alles wat van provinciaal en van gemeentelijk belang is, behoudens goedkeuring van hun handelingen in de gevallen en op de wijze bij decreet bepaald;

3° de decentralisatie van bevoegdheden naar de provinciale en gemeentelijke instellingen;

4° de openbaarheid van de vergaderingen der provincieraden en gemeenteraden binnen de bij decreet gestelde grenzen;

5° de openbaarheid van de begrotingen en van de rekeningen;

6° het optreden van de toezichthoudende overheid om te beletten dat het recht wordt geschonden of het algemeen belang geschaad.

Over de aangelegenheden van gemeentelijk of provinciaal belang kan in de betrokken gemeente of provincie een volksraadpleging worden gehouden.

De wetgevende macht regelt de voorwaarden waaronder en de wijze waarop verscheidene gemeenten zich met elkaar of met andere publiekrechtelijke overheden verenigen.

De gemeenteraden van gemeenten met meer dan 100.000 inwoners kunnen de regeling van gemeentelijke belangen of de uitvoering ervan toevertrouwen aan rechtstreeks verkozen districtsraden waarvan de voorwaarden waaronder en de wijze waarop dergelijke districtsraden kunnen worden opgericht worden bepaald bij decreet, aangenomen met de in 66, a, tweede lid bepaalde meerderheid.

Binnen de krachtens de federale Grondwet bepaalde territoriale bevoegdheid kunnen de grenzen van de provincies en van de gemeenten niet worden gewijzigd of gecorrigeerd dan krachtens een beslissing van de wetgevende macht.

114 (artikel 9 BWHI)

De wetgevende macht kan aan gedecentraliseerde diensten, instellingen en ondernemingen rechtspersoonlijkheid toekennen en hun toelaten kapitaalsparticipaties te nemen, en regelt hun oprichting, samenstelling, bevoegdheid, werking en toezicht.

TITEL IV. SAMENWERKING

115 (artikel 127 GW, artikel 128 GW, impliciet artikel 39 GW en nieuw artikel 92bis BWHI)

a. Het Vlaams Parlement regelt de samenwerking met de andere gemeenschappen en gewesten en met de federale Staat.

b. Vlaanderen kan met de andere gemeenschappen en gewesten en met de federale Staat samenwerkingsakkoorden sluiten die onder meer betrekking hebben op de gezamenlijke oprichting en het gezamenlijk beheer van gemeenschappelijke diensten en instellingen, op het gezamenlijk uitoefenen van eigen bevoegdheden, of op de gemeenschappelijke ontwikkeling van initiatieven.

Over de samenwerkingsakkoorden wordt onderhandeld en zij worden gesloten door de bevoegde overheid. De akkoorden die betrekking hebben op de aangelegenheden die door de wetgevende macht worden geregeld, alsmede de akkoorden die Vlaanderen zouden kunnen bezwaren of burgers persoonlijk zouden kunnen binden, hebben eerst gevolg nadat zij instemming hebben verkregen door de wetgevende macht.

Akkoorden als bedoeld in het eerste lid van b., die betrekking hebben op de uitoefening door het Vlaams Parlement van zijn bevoegdheden, worden gesloten door het Vlaams Parlement.

116 (toepassing van artikel 167 GW, artikel 16, §§1 en 2 BWHI)

a. De Vlaamse Regering sluit de internationale verdragen die betrekking hebben op de bevoegdheden van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest.

Deze verdragen hebben eerst gevolg nadat zij bij decreet de instemming van het Vlaams Parlement verkregen hebben.

Van bij het begin der onderhandelingen over elke herziening van de Verdragen inzake de Europese Unie, wordt het Vlaams Parlement daarover geïnformeerd. Het krijgt kennis van het verdragsontwerp voor de ondertekening ervan.

b. De Vlaamse Regering regelt de internationale samenwerking en vertegenwoordigt Vlaanderen in de internationale instellingen.

TITEL V. DE FINANCIËN

117 (artikel 170 GW)

Geen belasting ten behoeve van Vlaanderen kan worden ingevoerd dan door de wetgevende macht.

Geen last of belasting kan door de provincie worden ingevoerd dan door een beslissing van haar raad. De wetgevende macht bepaalt ten aanzien van deze provinciale belastingen de uitzonderingen waarvan de noodzakelijkheid blijkt.

Geen last of belasting kan door de gemeente worden ingevoerd dan door een beslissing van haar raad. De wetgevende macht bepaalt ten aanzien van deze gemeentelijk belastingen de uitzonderingen waarvan de noodzakelijkheid blijkt.

118 (artikel 171 GW)

Over de belastingen ten behoeve van Vlaanderen wordt jaarlijks gestemd.

De regelen die ze invoeren, zijn slechts voor een jaar van kracht indien zij niet werden vernieuwd.

119 (artikel 172 GW)

Inzake belastingen kunnen geen voorrechten worden ingevoerd.

Geen vrijstelling of vermindering van belasting kan worden ingevoerd dan bij een regeling van de wetgevende macht of de betrokken raad.

120 (artikel 173 GW)

Behalve voor de provincies, de polders en watering en de gevallen uitdrukkelijk uitgezonderd door de wetgevende macht, kan geen retributie worden gevorderd dan alleen als belasting ten behoeve van Vlaanderen of de gemeente.

121 (artikel 13 BWHI)

Het Vlaams Parlement keurt jaarlijks de begroting goed en sluit de rekeningen af.

Alle ontvangsten en -uitgaven worden op de begroting en in de rekeningen gebracht.